

Wrona Aleksandra

Szkoła Podstawowa im Artura Grottera w Hubinku

Wspomnienia o życiu i walce dowódcy Oddziały Dywersji Bojowej Tomaszowskiego Obwodu Armii Krajowej por. Zenona Jachymka ps. Wiktora

Fot .por. Zenon Jachymek.

I. Lata młodości

Zenon Jachymek ps „Wiktor” urodził się 9 grudnia 1912 roku w Komarowie. Jego rodzicami byli Jan Jachymek i Katarzyna z domu Wysłocka. Pochodził on z rodziny włościańsko-kupieckiej. Ojciec jego posiadał dość duże, jak na tamte czasy, gospodarstwo rolne, w którym jednak sam bezpośrednio nie pracował. Jan Jachymek zajmował się skupem oraz dystrybucją trzody chlewnej. Posiadał koncesję na eksport do Austrii i Czechosłowacji. Jednocześnie zaopatrywał zakłady mięsne we Lwowie. Był członkiem Zarządu Kupców Polskich. W tej rodzinie o głębokich tradycjach narodowych i katolickich Zenon nabył wartości, które okazały się trwałe aż do śmierci. Zenon Jachymek ukończył Gimnazjum w Tomaszowie Lubelskim, następnie Szkołę Podchorążych . Studia weterynaryjne kontynuował aż do wybuchu wojny na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. W latach 1935-1936 odbył jednoroczną służbę wojskową, w trakcie której ukończył Dywizyjny Kurs Podchorążych Rezerwy 3 Dywizji Piechoty Legionów zorganizowany przy III batalionie 9 Pułku Piechoty Legionów w Tomaszowie Lubelskim. Latem 1939 roku zmobilizowany został

do Wojska Polskiego i wcielony do 9 Pułku Piechoty Legionów. Uczestniczył w kampanii wrześniowej. Jako ppor. brał udział w 3 bitwie pod Iłżą w Kieleckiem, gdzie odznaczył się wyjątkowym bohaterstwem, oraz pod Starachowicami, a później na Lubelszczyźnie. Potem przysłała okupacja i działalność konspiracyjna w ZWZ i AK. W 1939 roku rozpoczął działalność konspiracyjną. Był współorganizatorem zrębów Służby Zwycięstwa Polsce a później Związku Walki Zbrojnej na terenie Komarowa. Początkowo pełnił funkcję zastępcy dowódcy, potem dowódcy placówki ZWZ Komarów. Z inicjatywy Zenona Jachymka została utworzona grupa niepodległościowa w Komarowie.

II. Lata wojny i okupacji - walki z Niemcami i Organizacją Ukraińskich Nacjonalistów OUN –UPA na wschodzie obwodu tomaszowskiego Armii Krajowej

Zenon Jachymek ps. Wiktor w Obwodzie tomaszowskim AK którym dowodził maj. Wilhelm Szczepankiewicz ps. Drugak pełnił funkcję oficera Dywersji Bojowej obwodu tomaszowskiego. Oddziały ODB którymi dowodził Jachymek miały numerację arabską 7,8, 9 i były numerami kompani terenowych rejonu I o numerze 151. Grupy szturmowe ODB por. Zenona Jachymka w latach 1941-1944 brały udział w zwalczaniu i likwidacji ukraińskich donosicieli, kolaborantów oraz działaczy z Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów OUN na terenie powiatu tomaszowskiego. Oddziały szturmowe ODB brały udział w likwidacji ukraińskiego posterunku w Poturzynie oraz działaczy OUN groźnych dla polskiego podziemia AK, które przygotowywało się do walki na wschodnim i południowym odcinku polskiej obrony przeciw ukraińskiej. W 1943 grupa bojowa pod dowództwem Jachymka próbowała dokonać zamachu na szefa gestapo w Tomaszowie Linkiera. Walka oddziałów bojowych AK z kolaboracją i donosicielstwem ukraińskim, chroniła polski podziemie przed dekonspiracją oraz brała w obronę ludność polską zagrożoną napadami przez bojówki OUN – UPA i policję ukraińską Dowódca batalionu ODB por. Zenon Jachymek wychodził z założenia że osiągnięcie sukcesów w akcjach bojowych i sabotażowych można uzyskać wyłącznie przez dobrze wyszkolonych żołnierzy AK. W związku z tym obwód tomaszowski AK zorganizował Kurs Młodych Dowódców wraz z ćwiczeniami taktycznymi w okolicach Suśca jego komendantem był por. Jachymek. Uczestnicy kursu po zdaniu egzaminu otrzymywali awans na stopień kaprała dowódcy drużyny. Na wschodzie powiatu tomaszowskiego w kol. Telatyn zorganizowano Szkołę podoficerską a zajęcia teoretyczne i praktyczne odbywały się nocą. W 1943 do walki z oddziałami ukraińskimi UPA przygotowywał się batalion ODB najlepiej uzbrojony i wyszkolony pod dowództwem por. Zenona Jachymka ps. Wiktora

Batalion ODB składał się z 3 kompani

I kompani por. Franciszka Bednarskiego ps. Renety

II kompani por. Tadeusza Romańczuka ps. Muryny

III kompani por. Zielńskiego ps. Lsa

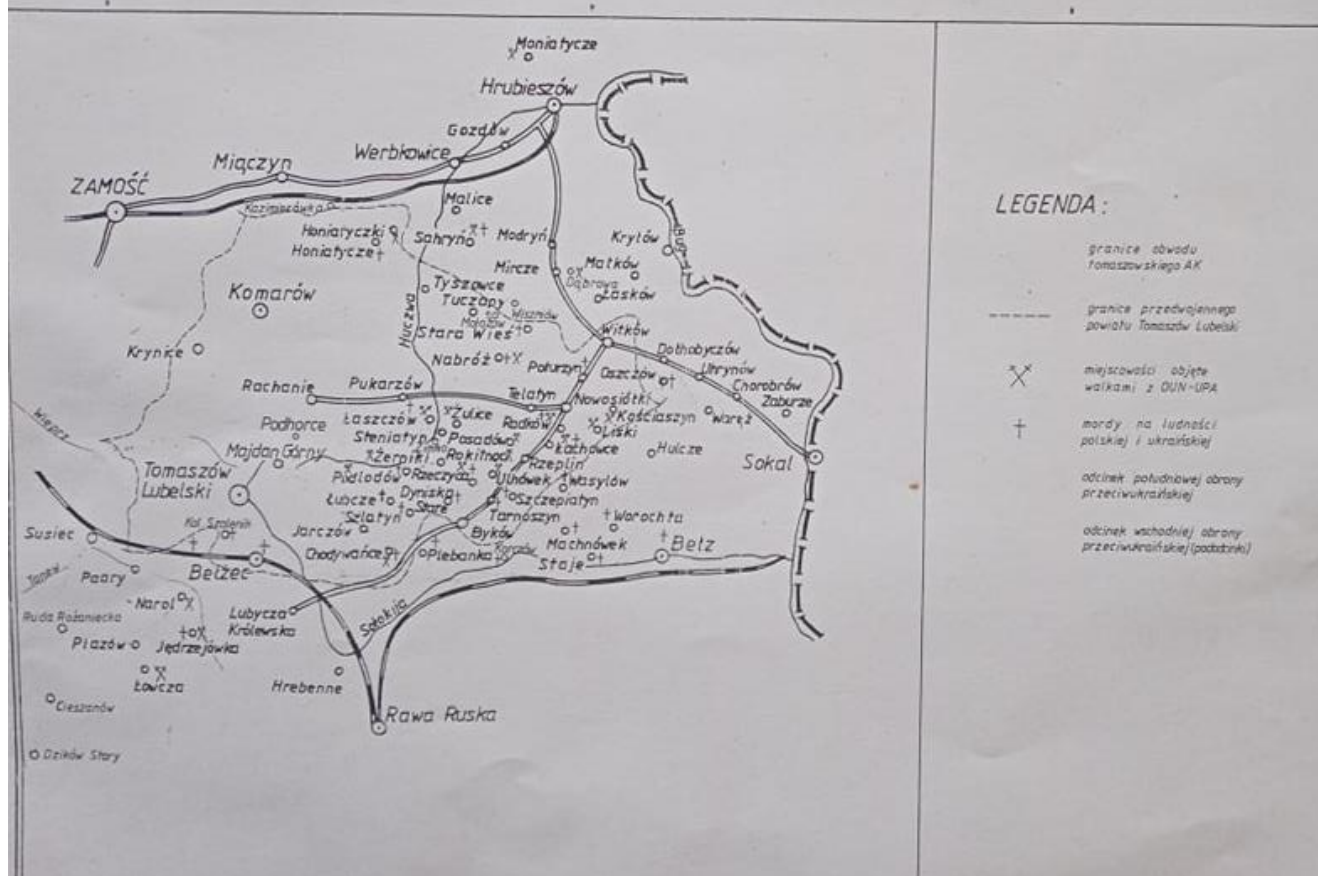
W czasie walk polsko –ukraińskich na wschodzie powiatu tomaszowskiego w gminie Telatyn utworzono Drużynę Wschodnią składającą się z 10 żołnierzy AK pod dowództwem plut. Eugeniusza Wiśniewskiego ps. Burza W dniach 9-10 marca 1944 r oddziały AK obwodu tomaszowskiego i hrubieszowskiego przeprowadziły wspólną akcję na silny zgrupowanie ukraińskich nacjonalistów policjantów w Sahryniu i okolicznych miejscowościach Była to

akcja odwetowa za napady i mordy ukraińskich nacjonalistów na polską ludność między innymi w Tarnoszynie, Wasylowie Wielkim, Łubczu i innych miejscowościach powiatu tomaszowskiego i hrubieszowskiego. Dowódcą całości sił obwodu tomaszowskiego, które liczyły 1000 żołnierzy AK został por. Z. Jachymek. W akcji na Sahryń brały udział kompanie z rejonu Łaszczowa, Telatyna, kompania Łykoszyn – Kryszyń oraz zwiad konny podchor. Ryszarda Jankowskiego ps. Szkwala. Zgrupowanie pod dowództwem Z. Jachymka składało się z 3 kompani leśnych około 50 partyzantów z por. Witoldem Kopciem ps. Ligotą II zgrupowanie por. Jachymka rozpoczęło natarcie na Sahryń broniony przez 200 dobrze uzbrojonych członków USN-UPA oraz 22 policjantów ukraińskich. O godzinie 10 przed południem silnie broniony kuszcz ukraiński w Sahryniu przestał istnieć a wieś została doszczętnie spalona część ludności ukraińskiej poniosła śmierć. Wiosną 1944r nastąpiło ukraińskie uderzenie na wschodni odcinek polskiej obrony celem opanowania gmin Telatyn, Poturzyn i Tarnoszyn. Ciężkie walki w dniach 2-5 kwietnia toczyły oddziały polskie z sotniami ukraińskimi Jachody i Żeleźniaka pod Rzeplinem Rokitnem i Podlodowem. Podczas tych walk zginęło około 50 żołnierzy AK w tym por. Ryszard Suprymowicz ps. Zawisza. Straty ukraińskie były również duże. Dnia 9 kwietnia w Wielkanoc ukraińskie oddziały UPA atakowały miejscowość Posadow. Bitwa pod Posadowem nie przyniosła ukraińskim oddziałom zamierzonego celu oddziały polskie utrzymały linię rzeki Huczwy. Początkiem czerwca 1944r por. Zenon Jachymek zwrócił się z prośbą do mjr Szczepankiewicza ps. Drugaka by wyraził zgodę na opracowanie i przygotowanie kontruderzenia oddziałów na AK na wschodnim odcinku obrony w rejonie miejscowości Rzeczyca i Ulhówek. Bitwa pod Ulhówkiem zakończyła się niepowodzeniem polskich oddziałów, które poniosły znaczne straty wskutek silnej obrony dobrze uzbrojonych oddziałów ukraińskich USN –UPA zgrupowanych w tym rejonie

Fot. Por. Zenon Jachymek na pierwszym planie wśród swoich żołnierzy ODB

Tereny tomaszowskiego obwodu ZWZ-AK objęte walkami z OUN-UPA, w latach 1943-44

III . Lata powojenne 1945-1986

Po wkroczeniu na teren powiatu tomaszowskiego Armii Czerwonej kpt Zenon Jachimek był poszukiwany przez NKWD i UB. Ukrywał się na posterunkach milicji, których załogi składały się z byłych partyzantów AK i BCH. Po rozwiązaniu w styczniu AK, Wiktor nadal brał czynny udział w konspiracji antykomunistycznej działając w ruchu oporu AK-WiN. W maju 1945 r. został oddelegowany do Obwodu Hrubieszów organizacji Wolność i Niezawisłość. Awansowany w styczniu na kapitana rezerwy w grudniu 1945 r. organizował kanał przerzutowy do Szwecji dla spalonych członków organizacji. Od końca 1945 r. zmienił nazwisko na Zygmunt Nowosad do 1946 r. przebywał w Szwecji. Wydany UB przez żonę jednego z kolegów zatrzymany we wrześniu 1946 r. we wsi Kosowo w powiecie świeckim. Wyrokiem Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 23 września 1947 skazany na trzykrotną karę śmierci oraz utratę praw. Celę więzienia dzielił z oficerami SS i był okrutnie torturowany. W

1947 r. karę śmierci zamieniono na karę 15 lat więzienia .Był więziony na zamku w Lublinie oraz Centralnym Więzieniu Karnym we Wronkach ,gdzie zachorował na tyfus. Postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Lublinie zmniejszono karę na 10 lat i na podstawie amnestii z 27 kwietnia 1956 r. zwolniono z więzienia .Do końca życia mieszkał we Wrocławiu ,gdzie zmarł 6 marca 1986 r. Zenon Jachymek był żonaty z mieszkanką Komarowa Zofią Zalewską .Małżeństwo to trwało tylko 2 lata ze związku tego urodził się syn Wojciech. Mimo trudnych warunków finansowych Zenon często przyjeżdżał do rodzinnego Komarowa. Jeszcze w stanie wojennym w sierpniu 1984 r Zenon przywiózł z Wrocławia dwie tablice poświęcone żołnierzom AK Obwodu tomaszowskiego. Jedna z tablic została wmurowana w kościele pod wezwaniem Serca Jezusowego W Tomaszowie Lubelskim druga w kościele parafialnym w Komarowie. W dniu 5 marca 1986 r dotarła do Komarowa bolesna wiadomość o śmierci słynnego dowódcy partyzanckiego kpt, Zenona Jachymka .Ciało Wiktora przywieziono do Komarowa i w dniu 12 marca i umieszczono w rodzinnym domu przy ulicy 1 Maja. Uroczystość pogrzebowa odbyła się 13 maja i była uroczystością patriotyczną na którą przybyło 300 osób .Było wiele przemówień pożegnalnych jednak najbardziej wzruszająca była scena w której towarzysz broni Władysław Bartoszek położył na grobie kolegi gałązki jedliny z lasów Puszczy Solskiej , która była „Wiktorowi, domem. Dla upamiętnienia zasług dowódcy ODB obwodu AK Tomaszów Lubelski. Rada Miasta w Tomaszowie Lubelskim nadała jedną z ulic imieniem majora .Zenona Jachymka ps. Wiktora W 100 rocznicę urodzin Zenona Jachymka w Komarowie odbyła się podniosła uroczystość ,która była żywą lekcją historii .Obchody składały się z 3 części. Pierwsza koncert zespołu Wojska Polskiego z Warszawy , druga Msza Święta w kościela parafialnym i trzecia projekcja filmu Ewy Szokalskiej pt. Wyrok śmierci. Film był również obroną dobrego imienia pana Jachymka odważnego dowódcy żołnierza ,wyklętego, bohatera walk z okresu okupacji zarówno z niemieckim okupantem oraz z oddziałami ukraińskimi USN- UPA dokonującymi zbrodni na ludności polskiej na wschodzie powiatu tomaszowskiego .Do dzisiaj żywa jest pamięć wśród miejscowej ludności Komarowa i okolic o dzielnym dowódcy AK, .którego żołnierzy skutecznie bronili ludność cywilną przed terrorem okupanta hitlerowskiego i sotni ukraińskich

Fot. Pogrzeb majora Zenona Jachymka w Komarówie

Bibliografia

Opracowania i wspomnienia

Ireneusz Caban , Na dwa fronty Lublin 1999 r.

Alojzy Rachański ,Obrona polska przed terrorem OUN – UPA w obwodzie tomaszowskim ZWZ- AK w latach 1939 -1945,Lublin 1997r

Zenon Jachymek ,Wspomnienia z lat wojny i okupacji 1939 -1945 zebrane w latach 1964-1969 ,zbiory Ossolineum we Wrocławiu

Zenon Jachymek , Struktura organizacyjna AK oraz najważniejsze akcje bojowe

Eugeniusz Tokarczuk, Łuny nad Huczwą i Bugiem , Zamość 1992r

Walenty Antoni , Walka z ukraińskim nacjonalistycznym podziemiem w powiecie tomaszowskim w latach 1944-1947,Tomaszów Lubelski 1988

Rewizje historyczne Nr 4 2000 r.

Tygodnik Zamojski .Nr 10, 2012 r.

Skróty

ZWZ –AK – Związek Akcji Zbrojnej Armii Krajowej

USN –Ukraińska Samoobrona Narodowa

UPA Ukraińska Powstańcza Armia

UB –Urząd Bezpieczeństwa.

ODB –Oddziały Dywersji Bojowej

B Ch – Bataliony chłopskie

OUN –Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów